

Vaccinium corymbosum L. in Nederland ingeburgerd

F. Adema (Rijksherbarium, Postbus 9514, 2300 RA Leiden)

Vaccinium corymbosum L. naturalized in the Netherlands

The North American species *Vaccinium corymbosum* L. has been found as an escape from cultivation in the Netherlands in several places, especially in the provinces of Drenthe and Noord-Brabant. It is naturalized in this country and should be included in the 'Standaardlijst van de Nederlandse Flora'.

Vaccinium corymbosum L. komt oorspronkelijk voor in de oostelijke Verenigde Staten en aangrenzend Canada, waar de soort sedert 1906 met succes in cultuur is. In Nederland zijn naar aanleiding van gunstige berichten over deze cultuur proeven genomen met de teelt van deze 'Boschbes' of 'Blauwe bes' in de provincies Drenthe (Assen) en Noord-Brabant (Breda, Teteringen, Zundert).¹ Sinds 1923 is de trosveenbes in ons land op beperkte schaal in cultuur.^{2,3}

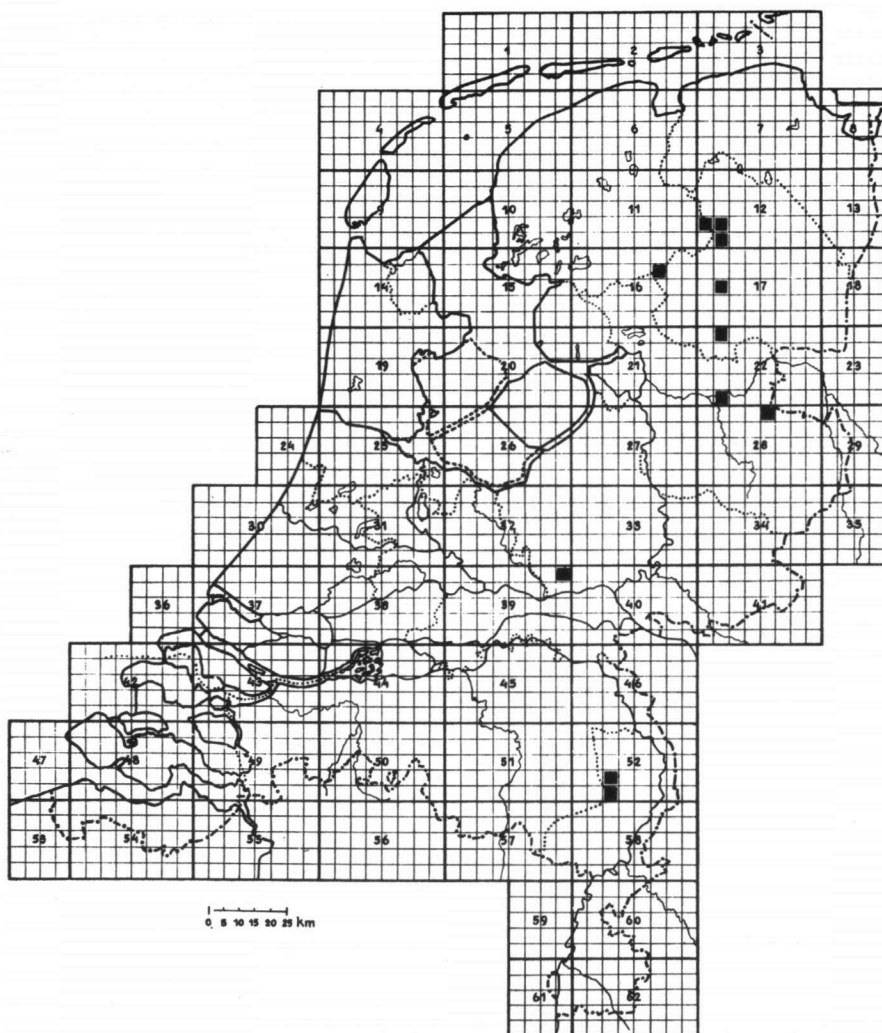

Fig. 1. Verspreiding van *Vaccinium corymbosum* L. in Nederland.

Vanuit deze cultures is de soort, waarschijnlijk door vogels, verspreid naar geschikte terreinen in de omgeving. Zij wordt thans gevonden in 17 kilometerhokken in 10 uurhokken (tabel I, fig. 1).

Uit tabel I blijkt in de eerste plaats, dat er verscheidene plaatsen zijn waar de trosveenbes standhoudt. Eveneens blijkt dat op sommige van deze plaatsen van een duidelijke uitbreiding sprake is. Ten slotte valt op dat bij een aantal plaatsen, waarvan de oorsprong van verwildering bekend is, de afstand tot deze oorsprong diverse kilometers (tot meer dan 5) groot is.

Uit het bovenstaande kan slechts één conclusie worden getrokken: *Vaccinium corymbosum* is in Nederland ingeburgerd en voldoet aan de criteria voor opname in de standaardlijst.

Tabel 1. Overzicht van de vindplaatsen van *Vaccinium corymbosum* L. in Nederland.

1. Eerde (IVON 22.52.43, 53), 1933-1985.
1933, op het landgoed Eerde uitgezaaid (IVON 22.52.53);¹⁴
1949, begint te verwilderen op het landgoed Eerde;⁴⁵
1954, Ommen, tegenover kasteel Eerde, Eerde, aan de noordzijde van de weg richting Almelo;⁶
1972, Ommen, langs de Zeeservennen (IVON 22.52.43);⁷
1975, streeplijst A.C.N. ten Broeke;
1985, Boswachterij Ommen (IVON 22.52.43);⁸
 2. Bennekom (IVON 39.18.53), 1957-1977.
1957, bospad langs 'De Leemkuil';⁹
1977, Wageningen-Hoog, boswachterij Oostereng ten oosten van De Leemkuil;¹⁰
 3. Helenaveen (Mariapeel, IVON 52.43, 52.53.12, 13, 41), 1972-1985. In cultuur in IVON 52.53.24, 34.
1972, 1973;¹¹
1976, 1977, in het zuidelijke deel van het reservaat;¹²
1980, streeplijst M. Essers & R. Rörsch;
1983, vruchtdragende exemplaren waargenomen in de kilometerhokken 52.53.12, 13, 41;¹³
1985, sinds 1977 en masse uitgebreid in Mariapeel, waar ze vanuit het zuiden langzaam noordwaarts oprukt;¹⁴
 4. Fochteloërveen (IVON 12.41.13, 35, 44, 53), 1974-1984. In cultuur sinds 1930 in Smilde, IVON 12.42.43, 53.
1974-1979, streeplijsten P.P.D.-Drenthe;
1978, mondelinge mededeling A.C.J. Dijkstra;
1979-1984, opgaven A.C.J. Dijkstra;¹⁵
 5. Smilde (IVON 12.42.33, 12.52), 1984. In cultuur sinds 1930 in Smilde, IVON 12.42.43, 53.
1984, opgaven A.C.J. Dijkstra;¹⁵
 6. Frederiksoord, gem. Vledder (IVON 16.26.54), 1983. In cultuur in Frederiksoord, IVON 16.26.55, 16.36.14.
1983, opgave K. Meijer;
 7. Dwingelo, Blankeveen (IVON 17.32.12), 1970.
1970, opgave A. van de Beek;
 8. Zuidwolde (IVON 22.12.53), 1982. In cultuur in IVON 22.14.
1982, opgave A.C.J. Dijkstra;¹⁵
 9. Engbertsdijkveen, Vriezenveen (IVON 28.15.12), 1976.
1976, opgave J.J. Kleuver.
-

Vaccinium corymbosum (fig. 2c) onderscheidt zich van de andere in ons land voorkomende *Vaccinium*-soorten met blauwe bessen (*V. myrtillus*, fig. 2a; *V. uliginosum*, fig. 2b) vooral in de grootte van de plant en de bladen, de helmhokken en de bloeiwijze (tabel 2). Zie voor een uitvoerige beschrijving de bewerking in Flora Neerlandica.⁴

Als ingeburgerde plantesoort komt *V. corymbosum* in Nederland voor op zure, voedselarme zand- en veengrond, langs vennen en op hoogveen of vergraven hoogveen; ook is de soort eenmaal gevonden op met berken begroeide heide en in een bos. In de Standaardlijst kan zij het best worden geplaatst in oecologische groep 7d: Planten van hoogvenen, natte heiden en onbemeste graslanden op natte, zeer voedselarme, zure, humeuze grond.

Ook elders in Europa is de trosveenbes mogelijk ingeburgerd. De soort wordt als zodanig ('established') vermeld voor Ashley Heath, Ringwood, Dorset (S. Hants, V.C. 11).^{16 17} In West-Duitsland werd *V. corymbosum* in 1983 waargenomen in een afgetakeld hoogveen bij Nienburg.¹⁴

Met dank aan A.C.J. Dijkstra (Assen) en H. Joosten (Nijmegen) voor het verstrekken van gegevens.

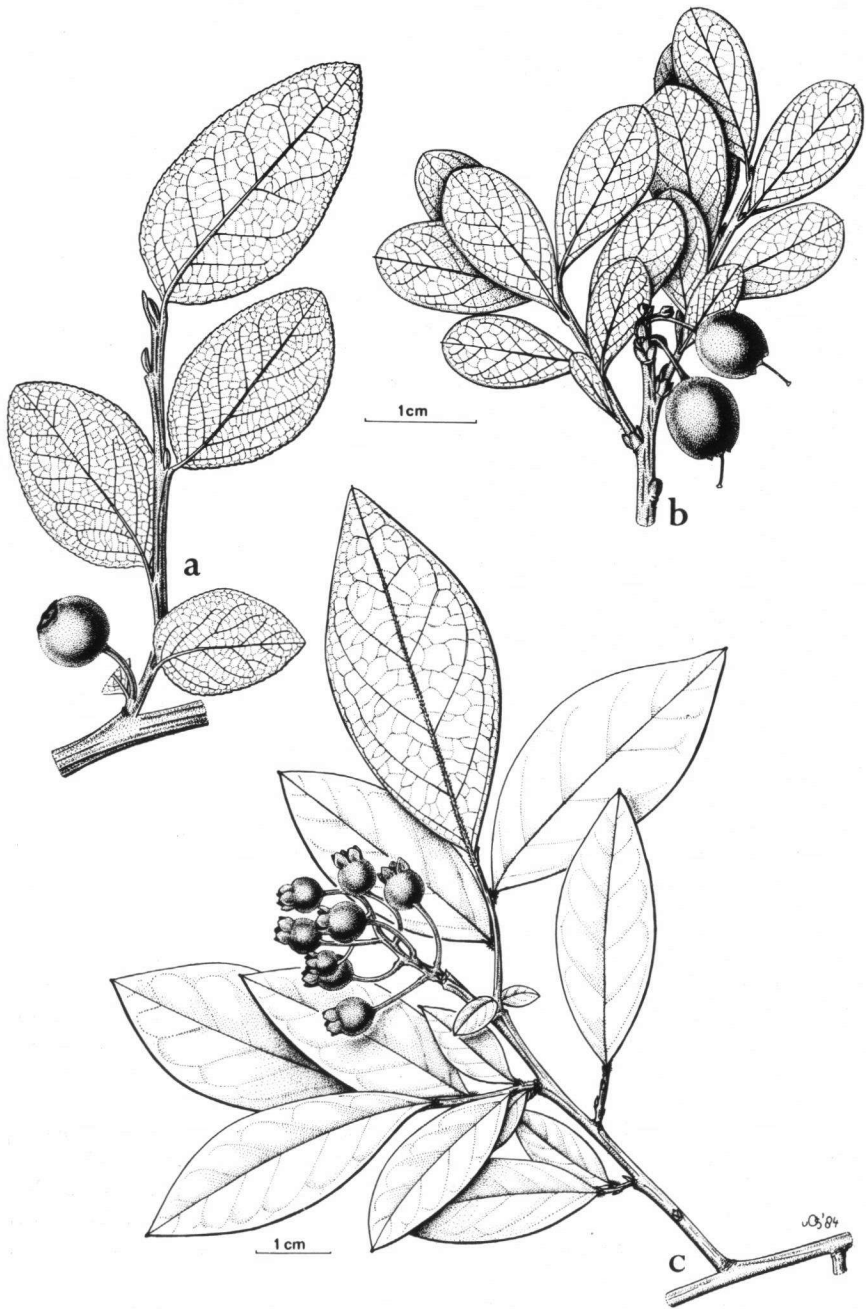

Fig. 2. Takken met (jonge) vruchten van a. *Vaccinium myrtillus* L., b. *V. uliginosum* L., c. *V. corymbosum* L.

Tabel 2. Verschillen tussen *Vaccinium corymbosum* L., *V. myrtillus* L. en *V. uliginosum* L.

Kenmerk	<i>V. corymbosum</i>	<i>V. myrtillus</i>	<i>V. uliginosum</i>
hoogte plant (cm)	100-400	50(-90)	50(-90)
lengte bladen (cm)	4-8	1-4	1-4
bladrand	gaaf (soms gezaagd)	gekarteld-gezaagd	gaaf
bloeiwijze	veelbloemige tros	1 (of 2) bloemen in de bladoksels	1-4-bloemige tros
helmknoppen	zonder hoorntjes	met hoorntjes	met hoorntjes

1. J.J. Nieuwmeijer, 1959. De Blauwe bes (*Vaccinium corymbosum*). Tijdschr. Ned. Heidemij 70: 125-130.
2. J. Wasscher, 1942. De teelt der Blauwe bessen (*Vaccinium corymbosum* L. en hare hybriden) in de Verenigde Staten van Noord-Amerika en ten onzent. Mededelingen van de Tuinbouw-voorlichtingsdienst nr. 33. 's-Gravenhage.
3. J. Rietsema, 1938-1939. Vierde beschrijvende rassenlijst voor fruit. Wageningen.
4. S.J. van Ooststroom & Th.J. Reichgelt, 1961. Ericaceae. Flora Neerlandica IV (1): 36-58.
5. Anon., 1949. In steppe, die onze cultuur schept, blijft Ommen een groene oase. Algemeen Handelsblad, zaterdag 26.III.1949: 3.
6. Herbariumexemplaren van de diverse deelnemers aan de Unio-excursie 1954.
7. Herbariumexemplaar C. den Hartog.
8. Opgave H. Waanders volgens schriftelijke mededeling J.J. Kleuver, 3.II.1986.
9. Herbariumexemplaar J.A.C. Veth & A.N. Koopmans.
10. Opgave R.J. Bijlsma.
11. A.P.M. van Cauwenberghe, R.W.M. van Cauwenberghe, J.G.M. Cuppen & J.A.H. de Groot, 1973. Vegetatiekartering en waterhuishouding in het C.R.M.-reservaat De Mariapeel (Driehonderd Bunders). Doctoraalverslag Bot. Lab. afd. Geobotanie, Nijmegen.
12. N. le Blanc, H. Joosten & A. Vermeulen, 1983. Vegetatiekartering en waterhuishouding in het C.R.M.-reservaat De Mariapeel (Mariaveen) 1976-1977. Doctoraalverslag, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum.
13. Waarnemingen van de deelnemers aan de Unio-excursie 1984.
14. Schriftelijke mededeling van Hans Joosten, 26.IV.1985.
15. Schriftelijke mededeling van A.C.J. Dijkstra, 25.X.1984.
16. E.J. Clement, 1984. Blueberry (*Vaccinium corymbosum* L.) established in S. Hants (V.C. 11). B.S.B.I. News 37: 20.
17. R.P. Bowman, 1985. Further news on the blueberry *Vaccinium corymbosum* L. B.S.B.I. News 40: 7.